

Bajtai András

Város és nyom

Egy város lehetett itt valamikor. Egy város a név alatt. Ez itt a nyoma. Hangból építették a falait, és az utcák nevei színek voltak: a nevek városa

állt itt valamikor. Elképzelem ezt a várost, aminek már csak a neve az enyém, és onnantól kezdve nem létezik: eltűnik a név, és vele a nyom, és véget ér

a rajongás, amivel falaira, és a szájalom, amivel lakóira gondolok. Olyan ez a város, mint az emlékezet, olyan, mint egy nyelv, aminek sosem adtak nevet.

Név és hazugság

Az eső én voltam. A csend, a hézagos kerítés és az a hazugság is, hogy a színek végül épségben visszatértek. Hogy itt ülnek mind körülöttem.

Hogy újra van hangjuk, újra van nevük. Pedig a nevek városa évek óta üresen áll, csak én kószálok fehér falai között, arra várva, hogy majd jön valaki,

és végre kiengedi a szavakat a hátsó szobákból, amikre talán már nem is emlékeznek. De nem jön senki. Hajnal van, tévedésből ifjú pár vagyok.

Séták

Ezek mindig ilyen séták. Az utolsó emlékem általában az, hogy fekszem az ágyban, és oltom le a lámpát éppen, aztán egyszer csak ott állok valami romos tér közepén, és mindenki engem bámul, senki sem érti, mit is keresek én ott ilyenkor pizsamában, papucsban. Ezután mindig észreveszem, hogy jön felém egy félszemű férfi, figyelem, ahogy lassan közeledik, aztán meglátom kezében a kábelkötegelőt, és akkor már tudom, hogy nekem most el kell kezdeni táncolni, különben valami nagyon rossz fog történni, mondjuk, hogy egy fióka csőrével kocogtatnak meg egy villanykörtét, vagy egyszerűen csak kikutortják, aztán meg eltáposzák a tojásokat. De az is lehet, csak azt akarja tőlem, aludjak együtt a béna feleségével, és törölgessem le a melléről az odaszáradt tejfölt, vagy hányjam el a havat a háza elől, mert ő már mozdulni se bír, egész nap csak fekszik a radiátor előtt egy pokrócba csavarva.

Persze az is előfordul, hogy ülök a kádban, locsolom a zöld habfürdőt a langyos vízbe, és hirtelen nagyon megrémülök, elképzelem, ahogy rám esik a bojler, majd később, ahogy húzzák ki a meztelen testemet a kádból, és akkor egyszer csak ott vagyok megint abban a nevesincs faluban, állok egy kiszáradt kút szélén, aztán meglátom, hogy egy sánta férfi közelít felém, de most kövér felmosónó vagyok, sebes és puffadt a kezem a hypótól meg a sósavtól, és köhögnöm kell a füsttől, de közben azért figyelem a férfit, ahogy jön felém, és akkor már sejtem, hogy nekem most el kell kezdenem keserű köpetlazítót inni, amitől nagyon kell majd öklendeznem, különben valami rossz fog megint történni, mondjuk, hogy gereblyével beletúrnak a kihúlt, füstölgő kupac hamuba, de ami akkor előkerül, azt már nem látom, mert hagyják inkább, hogy elfussak, és én akkor úgy szaladok, hogy hiába ezek a séták, még csak véletlenül se találjak ide vissza soha.

Antal Balázs Ott-hagyni a fogát

Hideg van. Az asztalok mellett fázósan görnyednek össze a kopott kabátok. Időnként, ha a fordulóból odaböffen egy busz, valaki elmegy, valaki meg jön. A kocsmáros a kosárból hasábokat rak a tűzre, a dobkályha foltjai kivilágosodnak, hogy egy pillanattal később szétköpjék a füstöt. Talán melegít is. És mikor a kosár kiürül, akkor várni kell. Várni a fiúra, mikor majd megjön, vagy valakire, aki hátramegy fát hasogatni egy felesért. A pusztázók itt töltik a délutánt. Estefele van egy busz, ami hátramegy egész a legkisebb bokortanyáig, de addig nincs az az ember, aki nekivág a jéghideg pusztaságnak. Reggel még élénkebbek, gyalog jönnek a főútig, ki hajnalban indul, ki kicsit előbb, de ilyenkorra már elfogy az erő, az akarat, kimegy az emberből a melegség, amit induláskor még dédelgetett.

A katona a kettős busszal érkezik a város felől. Frissen szabadulhatott, még rajta az egyenruhája. Az ilyesmit megnézik itt. Hárman vannak, a másik kettőt ismerik, az esti járatig itt isznak minden nap, valahova a dzsumbujba valók. Antinak szólítják a katonát, aki forralt bort rendelve, de az itt nincs. Sőt, ami azt illeti, már tűz sincs, szóval valaki kimehetne hátra féért. Egy kis barna ember, rajta koszos és nyüzött zakó, megmarkolja a kosár fülét.

Antit, mielőtt a laktanyából kijön, különös szívességre kéri egy bajtársa, Kozák. Ezzel a Kozákkal félig-meddig földik ők ketten, Kozák Antiékhoz a második bokorban lakik, ezért vannak néha közös dolgaik, mint most is. Anti megígéri, hogy segít, és most itt van. Valahol.

A vonaton bóbiskolt keveset. A buszon találkozott a cimborákkal. A kocsmában kicsit idegen, gyűrt egyenruhájában, de mégis már-már jóleső otthonosság motoz benne. Hiszen ismeri a kocsmáros névről, és egyik-másik vendéget is. Anti apját sok helyre hívták a tanyákon, ha herélni kellett, szűrni, esetleg hajjat vágni. Ő meg elkísérte szinte mindenhová.

Mondja is a csaposnak, mikor rendel a fiúknak, hogy Nándi, de annak rosszul esik. Nem szereti, ha letegeznek mindenféle cigányok. Anti látja rajta, de azt hiszi, majd csak ráismer, hogyha mondogatja. Tehát mondogatja. Itt ugyan mindenki más is névről szólítja ugyanúgy, mégis, megnézik nagyon a katonát. Idejön, és nándizik egyből. A barna ember visszajön a tele kosárral, és Antit meglöki egy kicsit.

Ez a Kozák hangos fiú, szeret dicsekedni és ordítani, de aznap, amikor Antit félrevonja, nem szól egy szót sem senkinek. Köszönés helyett is csak biccent. Anti kezét úgy szorongatja, mint a gyóntatópapét. És Anti valóban olyan is, akire rá lehet bízni, ami nem tartozik másra.

Előző nap esett, aznap inkább olvad. A pusztaság vagy fagyott, vagy sáros. A nyárfasor tövén egysávos út vezet valahova befele, el a főúttól. Később a bitumen felszívódik, belevész az árkokba, szántásokba, azokon busz se mindig jut át. De azért egyszer-kétszer napjában jön arra valami traktoros, hogy legalább meg lehet kapaszkodni rajta. Csak ki kell fogni. Az itteni népek türelmesek, nem sietnek éppen hazafelé. A bor olcsó, a pálinka se drága, csak a sörnek annyi az ára, mint máshol, de főznek kávét is, ha valaki kér. Forralt bor azonban nincs és nem is lesz. Beérik itt egyszerűbb italokkal is.

Anti akkor követi el a második hibát, mikor megkérdezi Nándit, a kocsmárost, hogy hol a végé. Ezután már nem tudna meggyőzni senkit, hogy idevalósi. A cimborái figyelmeztetik is, bajuszuk alatt vigyorogva, hogy ha így folytatja, könnyen itthagyhhatja a fogát. Anti még a poharat is leereszti, úgy megdöbben a viccen. Már elkerül róla a figyelem, de ahogy szétnéz, látja, méregetik, ha nem is nyíltan, a szemük sarkából. De mért éppen a fogát?

Nem tudja, merjen-e nevetni, de végül magába fojtja. Nem tréfál Kozák, és olyan komor a képe, hogy egyből megérti, ha ki-neveti, neki vége. Még csak el se mosolyodhat. Kozák megígéri, nem lesz hálátlan, de Anti tudja, hogy ez nem hála dolga. Még az se jut eszébe, mindez mennyi idő az eltávjából. Ami ezúttal se túl hosszú.

Anti mindenfélét kitalál, hogy katonáéknál milyen jó, és hogy mennyire vidám az élet odabe. Azok ketten hiszik is, nem is, úgy tesznek, mintha érdekelné őket. De hiszen tényleg érdekli is. Még akkor se ugranak, amikor valaki bekiált, hogy traktor, traktor! Nem könnyű döntés ez. Haza lehetne érni kora délután, nem este. Órákkal a busz előtt. Antit nem érdekli, neki dolga van, s a két fiú is marad vele. Nekik sincsen sietni nagyon miért. Mennek éppen elegen, kis híján kiürül a kocsmá és villámgyorsan utána hűl az űrnek. Pedig már éppen kezdte átjárni szájszag, cigifüst, pálinkabűz. Meleg lesz így a traktoron legalább.

Odakint rohamosan sötétedik, a buszig is már csak pár óra. Anti az üvegbe bámul, iszik. Azután iszik megint. Meg akarja inni a sörét. Azután, ki tudja, hogy lesz. És közben megtud mindent, ami az alatt történt, amíg vitézkedett, vagy legalábbis, mióta utoljára kint járt. Morog egy busz is a fordulóban, piacosokkal, konzervgyáriakkal tele. Mind csupa ismerőssel, vagy néhányal legalábbis. Épp akkor, mikor a kocsmá már hidegre hűlt volna, hogy most gyorsan újra megmelegedjék.

Anti lassan rákészül, hogy felemelkedjék. És már szinte áll, mikor valaki meglapogatja a vállát. Büdös bajusz és csorgó nyál, ezt az embert ismeri. Rokon. Féldecis poharat helyez le elé. Anti tehát visszaül.

— Hova mennél — vigyorog rá a rokon. — Jó helyen vagyol.

És akkor Anti egy darabig jó helyen van megint. Olyan helyen, ahonnan akárhányan mennek el, mindig jön ismerős, rokon, unokatestvér, vagy mondjuk falubeli. A kocsmá ilyenkor a leginkább otthonos. Most van itt mindenki, aki számít. Most már nem nagyon jönnek és nem is mennek az esti buszig. Ha valami történik, ilyenkor történik. Meleg van, barátok, most már a katona is úgy érzi, közéjük tartozik. Mert hiszen észre se veszik, amíg oda nem imbolyog a népek közt a pulthoz megint.

— Nándi — szólítja le újra a pultost, ki tudja mért, hogy az megint megdöbbenjen. — Nándikám, itt vót tegnap a barátom, Kozák Lajcsi. Ugyanolyan ruha vót rajta, mint rajtam van most. No, emlékszel?

Márpedig itt nem szoktak emlékezni. Antinak rosszul áll a szénája megint. A rokona meg a két földije húzza ki a csávéból, újabb kört rendelnek. Katona a gyerek, magyarázza a rokon, amit amúgy mindenki tud. Egy kicsit azért mindkettejüket meglökdösik. Ha nem is indulatból, hanem mert már csak így lehet lábon maradni ilyenkor.

— Antikám csak igyál, bazmeg — löki elé a poharakat. Anti nincsen szokva az italhoz, de eldönti, hogy mostantól hallgat. Mindegy, kire. Látja jól, hogy megint egyre többen méregetik. Hullámszanak a kedélyek körülöttük. Még jó, hogy legalább nincs egyedül. Nem is tudja, micsoda szerencse.

Gallygyűjtő cigányok, tanyasi guberánsok jönnek az ivóba büdösen, mocskosan. Ezeket nem szereti senki, és bár félrehúzódnak, a légkörön érzik, lehet, ütésváltás lesz. A kocsmáros lassan leszedi a pultról a poharakat meg az üres sörösüvegeket, s az asztalokhoz is sürgős begyűjtőútra indul. Az emberek azt mondják, ezúttal eső lesz. Odakint talán máris esik. És akkor elmegy a hó és a jég, és a nyomában sár marad. Itt marad egész a nyárig. De ha szerencsájük van, akkor majd megköt a föld.

Anti nem érti, mi olyan furcsa Kozákon. Ahogy beszél, be lehet egész a torkáig látni pedig, nem lehet titkolnivalója. Majd csak az asztalnál érti meg, hogy miért. Hát azért, vigyorodik el. És erről eszébe jut, hogy lassan neki fel kéne állnia. De épp akkor kezdenek el pofozkodni végül is az ajtóban a csövesek valakikkel. Antit visszahúzzák a társai.

— Csak maradj — Antinak ezzel az üggyel, úgy látszik, nincsen szerencséje. És ha neki nincsen, akkor nincs Kozáknak se. A szegény balfasz.

A pofonok gyorsan peregnek, jobbról-balról, hang nélkül, a nagy visszafojtottság szinte vibrál. Odébbtaszítanak egy-egy asztalt, széket, még az se hördül fel, aki épp ott ül. Anti elveszíti, ki van kivel, más jár a fejében. Valaki erősen hátbalöki, az az érzése, jobb, ha nem veszi észre. Feszült percek ezek, kéthetenként egyszer ha megismétlődik, ilyenkor figyelni kell nagyon. Különben az ember könnyen rossz társaságba keveredhet.

Tulajdonképpen gyorsan megvan az egész. Lökdösődéssel, taszigálással ér véget, azután mintha mi se történt volna. Igaz, hogy valaki szitkozódva és fogadkozva elrohan, de szinte észre se veszik. Egyik-másik atyafi kipirultabb, mint akinek hideg kézzel csavargatták a fülét meg az orrát. Az indulat, úgy tűnik, ahogy jött, néhány perc alatt messze száll. Morognak még egy kicsit, azután hagyják. Legközelebb, fogadkoznak, majd lerendezik. Antitól ugyan rendezhetik, neki itt nincs legközelebbje. Egyre erősebben gondol rá, hogy túl kéne már lenni rajta, bár attól az még nem lesz meg, tudja.

Kozák egy csapat fickóval érkezik, afféle kemény parasztgyerekekkel, nem árt meg nekik semmi, úgy is látnak neki — megisznak mindent, ami csak van. Amikor a pálinka elfogy, neki-esnek a nyers cujkának, pakurának. Nem csoda, hogy hamar forogni kezd a szemük. Sokkal hamarabb, mint Antinak, ami azt illeti. Igaz, nem is iszik meg annyit egy hét alatt se, mint azok néhány tízperc alatt. Kerítenek valami útszéli kurvát is, hát igen, anélkül nem megy, igaz, hogy most a környéken egy sincs. Kozák a lehangosabb, mert mindenhol mindig Kozák a lehangosabb.

Az nem igaz, hogy nem tudja senki, mondja fennhagon Anti. Szerencsére csak az asztalnál hallják, fel is csodálkoznak. Valamiről beszélgettek biztos, amibe ez nem illik bele sehogy.

— Figyeljetek — kezdi magyarázni. — Megkért engem a Kozák Lajcsi, a fejesi, ismeritek, együtt vagyunk odabe. Tegnap itt vót, oszt valamit itt hagyott. Hogy én kijöttem, megkért. Azért vagyok itt, nem egyébert.

— Mit?

— Hát azt én meg nem mondhatom, mert megesküdtem neki, hogy titokban tartom.

Nem kelt nagy izgalmat, mindenkinek van, ami lekösse. De azt megtanulja az ember az évek során, hogy a titokra inni kell. A titok azért is titok, hogy ne maradjon szárazon. És a férfi azért férfi, hogy minden este megigya a magáét.

— Nektek még jó, fiúk, ti még magatoknak vagytok — dűnnyögi a rokon. És egy pillanat alatt úgy elborul, hogy Anti fizet egy kört, mielőtt súlyos szomorúság lenne a vége.

Amikor Kozák megérzi a közelgő rosszulletét, gyorsan feláll, hátrarúgja a széket. Körülötte olyan zaj van, röhögés, vidám ordibálás, üvegcsörömpölés, és annyi tennivaló, senki se foglalkozik vele. Megtámaszkodik a szomszéd asztalnál és aztán sorra mindnél. Az emberek megértik, megmosolyogják, akik meg nem, rá se néznek. Kozák aligha veszi észre az ilyesmit, más dolga van. El akar az ajtóig legalább érni. Az szinte magától nyílik neki, mert az ilyesmi kocsmajtó megértő jószág. A küszöbön nagyon megtámaszkodik, elsőre úgy gondolja, ha addig elér, bőven elég. De mikor a levegő arcába csap, kicsit erőre kap egyből. Viszi a lába tovább. Odakint szakad a hó, puhaság van és jó meleg. Csak lassan kezd rádermedni az odabent átizzadt katonaing, addigra átér a buszfordulón. Felnéz, szemébe hullnak a pelyhek, és ettől a gyomra hevesen összerándul. Előregörnyed, megragadja egy nyárfa nyirkos törzsét, és hangos, idétlen nyöszörgéssel az árok mélyére zúdít mindent, sőt, még annál is többet.

A helyzet talán megalázó, de utána könnyebb. És van hely néhány üvegnek megint. Kozák meg aztán valami különös nagy nyugalmat érez. Valami különös ürességet. Valami nagy-nagy szabadságot. És majd csak a vonaton jön rá másnap, a laktanyához közel, amikor teljesen színjőzan már, és a kocsmától menthetetlenül messze jár, hogy mitől is van ez, hogy mi ez. Hetei vannak, hogy töprengjen rajta, mit kellett volna másképpen csinálnia. Még szerencse, hogy itt van ez az Anti.

Amikor a pillanat az ember körül meglassúdik, már ritkán képes felfogni, olyan sokáig tart, ha valami gyorsulás üt be mégis. Mert a külvilág közben tartja a maga tempóját azért. Anti

nem kapja fel a fejét, amikor valaki, akit elűztek az előbb egy-két pofonnal, kis erősítéssel visszatér. Majd csak később veszi észre, hogy biciklilánc csattan asztalon, szétvágva üveget, kemény hamutartót, addigra már üt-vág mindenki mindenkit. Semmi perc alatt lesz olyan zűrzavar, akkora felfordulás, asztalborongatás, ami már itt is igazán ritka látványosság. Havonta egyszer, mostanában már annyiszor se.

Az ő asztalukat is odébb taszítják, hogy ugrani kell, mert borulnak a székek. Valaki hátulról meglöki megint, most már Anti is úgy áll, odafordulna szívesen. A két falubelije felnyerít, már-már a hasukat fogják. A rokona is jobb kedvre derül. Épülnek a népek. És mindenki rendel egyből. A félrehúzott asztalok között, a kocsmá közepén, mint a ringben, ügyködnek szaporán az érdekeltek, a többiek, mint a tévé előtt, vedelnek, éppen csak fogadásokat nem kötnek.

Anti rettentő távol van attól, amiért jött, és úgy érzi, hogy minden pillanattal majd csak egyre távolabb lesz. Hogy elkezdett egy egyszerű mesét, ami közben olyan bonyolult lett. Mert semmi köze nincs itt neki ehhez, mégis, majd hogy meg nem pofozzák. És tudja, hogy még sor kerülhet arra. Tudja, hogy a bokrokban bármi megtörténhet. Hogy itt nincs az a biztonság, mint odabe katonáéknál. Most már határozottan lökdösi valaki. Azt sziszegi, hogy álljon odébb. Hirtelen nyaklevest kap, akkor hátrafordul.

— Anyám szittad? — mondják neki. — Kiütöm a fogad, öcsém!

Belebokszol Anti arcába kétszer is, villámgyorsan, hogy nyekken a nyaka. Tényleg meglazul a szájában valami. Hátraesik. Vér és csont forog a nyelvén, kiköpi mind a kettőt, a foga élesen koppán a padlón, bár ezt csak Anti hallja, más nemigen.

És akkor érzi, hogy rájön a rosszullet, gyorsan feláll, eltaszítja az asztalt, ami alá lökik. Körülötte olyan zaj van, röhögés, vidám ordibálás, üvegcsörömpölés, és annyi tennivaló, senki se foglalkozik vele. Megtámaszkodik a szomszéd asztalnál és aztán sorra mindnél. Az emberek megmorogják az idegen katonát, aki máris menekülőre fogja, szidják, megköpdösik. Anti nem veszi észre, más dolga van. El akar az ajtóig legalább érni. Az szinte magától nyílik neki, mert a kocsmajtó megértő jószág. A küszöbön nagyon megtámaszkodik, elsőre úgy gondolja, ha addig elér, bőven elég. De mikor a levegő arcába csap, kicsit erőre kap egyből. Viszi a lába tovább. Odakint szakad az eső, nedves nyirkosság van és gyilkos hideg. Pillanat alatt bőrét átázik az odabent összeizzadt katonáing. De meg se érzi, csak mikorra átér a buszfordulón, és azzal vigasztalódik, hogy mindjárt vége, és holnap már egyáltalán nem fog emlékezni az egészre. Anti, amikor iszik és rosszul lesz, mindig arra gondol, hogy legalább erre már nem fog emlékezni. Kicsi darabok hiányoznak az életéből. Feléz, szemébe hullik az eső, és ettől a gyomra hevesen összerándul. Előregörnyed, megragadja egy nyárfa nyirkos törzsét, és hangos nyöszörgéssel az árok mélyére zúdít mindent, sőt, még annál is többet. Merthogy óvatlan megcsúszik, és már ott van a gödör alján. Nyakig a pocsolójában, sőt, még annál is többet.

A helyzet talán megalázó, de máris könnyebb. Nincs az a szorítás gyomorban, s ahogy a hidegség az arcába zuhan, mint akinek meglocsolták a képét fagyos vízzel, frissebb, mint rég. A dereka valami keményen roppan, odanyúl és felsérti a kezét. Egy kicsit matat még a gödör alján a vaksötétben, míg biztosan érzi, fogak zárulnak össze az ujjain. Azt is hihetné, hogy az árok harapja meg. De ő nem hiszi. Fogsor lapul a tenyerébe. Valaki idejött, tántorogva, az árok szélére, és kiköpte, vagy inkább kihányta a műfogsorát. Anti azt is tudja biztosra, hogy ki az.

Hideg és hosszú éjszaka vár rá, valahol. A busz elmegy. A kocsmát bezárják, pár ember erős lökdösődéssel vet véget a verekedésnek. Az ismerősei a nevét kiáltozzák, de ő nem szól. Csak menjenek. Az emberek eltámolyognak. Nem jó a közelben maradni, mikor ilyen feszült a helyzet. Most már Anti is mehet, megvan, amiért jött. Ahogy elnézi, jó lesz alaposan megsuvickolni, ő így nem tenné vissza a szájába semmiképp. De ez már a Kozák dolga, Anti szerepe ott véget ér, hogy visszaviszi neki. Hát hiszen arra kérte. Legközelebb majd biztos jobban vigyáznak mindketten, nehogy megint otthagyják a fogukat valahol.

